

Een samenleving zonder risico's bestaat niet

Evert Jan van Asselt en Raymond Gradus, onderzoekers bij het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA – 10/09/11, 11:00

© ap

OPINIE We willen bungeejumpen, maar de overheid moet garanderen dat het elastiek niet knapt. Soms moeten politici 'nee' zeggen.

Twee weken geleden trof een vreselijke noodweer het Belgische festival Pukkelpop, waarbij vijf mensen omkwamen. Nederlanders reageerden anders dan Belgen.

De Nederlanders waren meteen bezig met de vraag of de organisatie dit niet had kunnen voorkomen en of er nieuwe regels nodig zijn voor popfestivals. Bij onze zuiderburen daarentegen stond rouwverwerking centraal. Zoals een festivalganger zei: "De Nederlandse festivalbezoekers schreeuwden de longen uit hun lijf en spraken over verkeerde tenten, genegeerde weerberichten, over slechte communicatie, waar de Belgen vol ongeloof in stilte achterbleven." De Belgen hielden een stille tocht en de organisator belde gewonden persoonlijk op om te horen hoe het met hen ging.

Het gaat hier om meer dan een saillant voorbeeld. Opmerkelijk is de hoge verwachting die Nederlanders hebben van de overheid. Wij verwachten dat de overheid in staat is alle risico's af te dekken. We willen bungeejumpen maar de overheid moet garanderen dat het elastiek niet knapt.

De overheid speelt op deze behoefte gulzig in. Doet zich daadwerkelijk een incident voor, dan is de overheid er als de kippen bij met nieuwe regelgeving die herhaling moet voorkomen. De individualisering van de samenleving versterkt de rol van de overheid, omdat als er iets misgaat er niemand is om op terug te vallen. Automatisch komt men dan bij de overheid uit.

Veel overheidshandelen gaat ervan uit dat maatschappelijke organisaties niet in staat zijn hun verantwoordelijkheid te nemen. Daardoor dringt de overheid steeds verder door in het maatschappelijk domein. De leefstijl van mensen en de sociale cohesie in buurten zijn aandachtsgebieden van de overheid geworden. Het idee van maakbaarheid is diep geworteld. Maar door de vele regels wordt de samenleving juist ontregeld. De overheid houdt te weinig maat. Deze tendens tot almaar meer bureaucratie is niet eenvoudig te keren, concluderen we in ons rapport van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, 'De ontregelde samenleving'.

Het terugdringen van de bureaucratie vraagt om een tegendraadse benadering. Alstublieft geen regels die voorschrijven dat voor elke nieuwe regel een bestaande regel wordt geschrapt. En ook geen taskforce die 'nu eindelijk eens orde op zaken gaat stellen', of een overheid die toezicht op toezicht stapelt om daarmee risico's te vermijden.

We zullen radicaal afscheid moeten nemen van het idee van de maakbare samenleving. Risico hoort bij het leven en we zullen moeten leren er goed mee om te gaan. Het streven alle risico uit te bannen, leidt tot schijnzekerheid. Zo zou het goed zijn na een incident een afkoelingsperiode te hanteren van ten minste een half jaar. Met de wijsheid van dan, zal men anders oordelen over de noodzaak van nieuwe regels.

Regels zijn in veel gevallen geen oplossing. De overheid zou minder vaak wetten moeten veranderen, wat ons betreft nog maar een keer per jaar. Bij veel wetten kan worden opgenomen dat ze na een bepaalde tijd vervallen. We praten twintig jaar na dato nog over het kwartje van Kok dat toen 'tijdelijk' werd ingevoerd.

Ook van politici wordt discipline gevraagd. In plaats van "Yes, we can", zouden politici af en toe moeten roepen "No, we can not." Minister Donner stelde in 2005, toen een tbs-patiënt tijdens zijn verlof een oude man had vermoord, dat een waterdicht tbs-systeem onmogelijk was. Hij toonde begrip voor de nabestaanden, maar hield zijn rug recht en bood weerstand aan de druk om met nieuwe regels te komen, omdat 'dit het systeem was waarvoor we met zijn allen hadden gekozen'. Als meer politici zijn voorbeeld volgen en vaker 'nee' zeggen, dan worden echt meters gemaakt in het terugdringen van de bureaucratie.

De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden.